

TÁRSADALOMTUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT
KISEBBSÉGGKUTATÓ INTÉZET

1014 Budapest, Országház u. 30.

Tel.: 224-6790, fax: 224-6793

Igazgató: Papp Z. Attila

E-mail: kisebbseggkutato@tk.mta.hu; honlap: <http://kisebbseggkutato.tk.mta.hu>

I. A kutatóhely fő feladatai 2015-ben

A 2015. évben az intézet 2011-2015 közötti periódusra szóló, középtávú fejlesztési tervében foglaltak, valamint a projekt jellegű kötelezettségeken túlmenően folytatódott a 2013-ban kijelölt új kutatási irányok, mindenekelőtt a kisebbségi kompetenciákra összpontosító, valamint az interdiszciplináris identitáspolitikai kutatások elmélyítése, miközben a főbb kutatási területek, a magyarországi romák és más nemzetiségek, a zsidóság, a határon túli magyarok, illetve a bevándorlók vizsgálata továbbra is megmaradt. A főbb eredményekről több fontos monográfia, szerkesztett tanulmánykötet és idegen nyelvű publikáció is megjelent. A munkatársak kiterjedt nemzetközi konferencia-részvétele ugyancsak elősegítette a kutatási eredmények szélesebb körben való megismertetését. Az év meghatározó közéleti fejleménye a migráció kérdéskörének előtérbe kerülése volt, amelynek kapcsán az intézet munkatársai bekapcsolódtak az MTA főtitkára által vezetett akadémiai kutatócsoport munkájába. Nagy érdeklődés övezte a Kutatók Éjszakáján megrendezett beszélgetést, valamint az éves intézeti konferenciát, amelynek párhuzamos, magyar és angol nyelvű szekciói ugyancsak a migráció kérdése köré szerveződtek. Az intézeten belül létrejött a Romakutatások Osztálya, illetve ehhez kapcsolódóan, az MTA különböző intézeteiben dolgozó, roma identitású kutatók által alapított informális tudományos közösség, a Kritikai Roma Tanulmányok Kutatócsoport. Az intézet munkatársai jól szerepeltek az OTKA forrásaira való pályázásban: egy-egy elnyert kutatási és posztdoktori pályázat segíti a kutatási célok megvalósítását. Növekvő számban kerültek megrendezésre az intézet szakmai profiljába illeszkedő nyilvános események, amelyeket több alkalommal élőben is lehetett követni a világhálón. A honlap Digitális Olvasószoba menüpontja folyamatosan bővülő szakirodalmi munkákkal és online adatbázisokkal kívánja támogatni a szakmai közönséget. Az Országgyűlési Könyvtárral kötött megállapodás nemzetpolitikai adatbázisok kialakítását tette lehetővé. A kutatási eredmények közreadását hivatott szolgálni az intézet tudományos e-folyóirata, a *REGIO. Kisebbség Kultúra Politika Társadalom*, illetve jelentős intézeti közreműködéssel jelenik meg a kutatóközpont nemzetközi társadalomtudományi folyóirata, az *Intersections* is.

II. A 2015-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási eredmények

Kisebbségi kompetenciák c. kutatás keretében zajlott kutatások

Az év során számos kutatás és adatfelvétel lezajlott, több nemzetközi és országos oktatási adatbázis elemzése történt meg a kisebbségi csoportok oktatási teljesítményének feltárása érdekében, illetve folytatódott a 2011. évi népszámlálás nemzetiségi adatainak elemzése is. A főbb eredmények számos hazai és nemzetközi konferencián lettek bemutatva, és ezekről ugyancsak több hazai és nemzetközi publikáció is napvilágot látott.

A *GeneZYs 2015 - ifjúságszociológiai felmérés* egy ifjúságszociológiai kérdőíves kutatás, amelyet a Mathias Corvinus Collegiummal közösen mintegy 2700, Romániában, Szlovákiában, Szerbiában és Ukrajnában élő fiatal (15-29 éves) magyar körében végeztek el,

és részét képezte egy, a kolozsvári fiatalak körében lefolytatott online felmérés is. A vizsgálat kitért a megkérdezettek önmeghatározására, a szülőföldre és a magyar állampolgársághoz való viszonyára, a legfőbb kihívásokra, valamint az elvándorlási hajlandóságukra. Az eredmények mélyebb elemzésére és bemutatására a következő évben kerül sor.

Állampolgárság-konstrukciók. A kutatás a könnyített honosítás társadalmi percepcióját vizsgálja Magyarországon. A TÁRKI 2015 őszi omnibusz kutatásának keretében, e kérdéskörében is folyt lekérdezés.

Tudásközponti funkciók bővítése a hálózatépítés és a tudástranszfer-szolgáltatások területén című, a Szolnoki Főiskolával közös TÁMOP projekt keretében, az Országos Kompetenciamérés 2014. évi telephelyi adatbázisa alapján két, Jász-Nagykun-Szolnok megyei reziliens (sikeres hátrányos helyzetű) iskolával kapcsolatos vizsgálat és esettanulmány elkészítése zajlott le.

Végzős hallgatók pályaaorientációs vizsgálata a Kárpát-medencében. A kutatás négy határon túli régióban, Romániában, Szlovákiában, Ukrajnában és Szerbiában az ottani összesen 23 intézményben működő középfokú vagy felsőfokú óvodapedagógus- és tanítóképzésre fókuszált, és kérdőívek segítségével a hallgatóknak a pedagógusi pályával kapcsolatos motivációikat, a szakmai iránti elhivatottságukat, a képzésről és az azt biztosító intézményekről alkotott véleményüket vizsgálta.

Identitáspolitikai tárgyú kutatás

A Társadalmi konfliktusokra adott identitáspolitikai válaszok az európai, nemzeti és lokális szintek viszonylatában című MTA TK Intézetközi Kutatócsoport az év folyamán elsősorban azokat társadalmi reakciókat elemezte interjúk, a magyar-szerb határon lefolytatott terepmunka és egy ezerfős lekérdezés segítségével, amelyeket a nemzetközi vándorlás, a 2015-ös menekültválság Magyarországon kiváltott, különös tekintettel arra a kölcsönhatásra, ami a migráció értelmezésében a politika, a média és a hétköznapi percepciók között fennáll. Emellett elkészült az újnacionalizmusról és radikális politikáról szóló, a kutatás főbb eredményeit rögzítő, angol nyelvű tanulmánykötet kézírata.

Bevándorlókkal, migrációval kapcsolatos kutatások

Az Európába irányuló és 2015-től felgyorsult migráció tényezői, irányai és kilátásai. Az intézet munkatársai részt vettek a Belügyminisztérium felkérésére az MTA-n megalakult munkacsoport tevékenységében, a menekültügyi adatok előállításában és elemzésében, valamint a kutatás résztanulmányainak elkészítésében, amelyek bemutatására október végén került sor.

Kínai-magyar interetnikus párkapcsolatok vizsgálata című, az OTKA által támogatott kutatás azt vizsgálja, hogy milyen hatással vannak ezek a párkapcsolatok a felek társadalmi mobilitására és integrációjára a magyar és a magyarországi kínai társadalomba. Az év során folytatódott az adatgyűjtés és -feldolgozás. A részeredmények több nemzetközi és hazai konferencián és egy nemzetközi publikációban lettek bemutatva, továbbá megkezdődött a magyar bérszülők kínai családokhoz fűződő kapcsolatának vizsgálata is.

A Menjek/maradjak - Magyarok Nagy-Britanniában című kutatás keretében az eredmények elemzése és publikálása, valamint egy következő adatfelvétel kérdőívének és módszertanának előkészítése történt meg.

Határon túli magyarokkal kapcsolatos kutatások

A Kisebbségi magyar közösségek a 20. században című, az OTKA által támogatott kutatás célja a kisebbségi magyar közösségek történetére vonatkozó források összegyűjtése, katalógusok, bibliográfiák és kronológiák összeállítása. A kutatás második évében megjelent egy, a népszolgálat fogalomköréről szóló tanulmánykötet, két digitális szövegtár, valamint elkészült több forrásfeltáró iratjegyzék is. Kárpátaljával kapcsolatban, a magyarlakta régiójának 1945 utáni kolhozosításával kapcsolatos levéltári iratok összegyűjtése és rendszerezése történt meg. Folytatódott a romániai és a szlovákiai levéltári forrásfeltárás, valamint a két világháború közötti csehszlovákiai magyar kisebbségtörténeti kronológia összeállítása is.

Kárpátalja története. A kutatás eredményeként napvilágot látott "A magyar szent koronához visszatért Kárpátalja" 1938-1944 című kötet.

Kisebbségi kérdés a magyar-román diplomáciai kapcsolatokban Bethlen István miniszterelnöksége idején. A 2014-ben indult, az OTKA által támogatott alapkutatás keretében folytatódott a forrásfeltárás a bukaresti levéltárakban (külügyi levéltár és nemzeti levéltár).

„A választási szabályozás fejlődése és a pártrendszere működése a Kelet-Közép-Európában” MTA TK Inkubátor Kutatócsoport keretében az intézet munkatársai több műhelyszemináriumot szerveztek, és a témával rendszeresen szerepeltek a médiában.

Székelyföld története. A projekt célkitűzése Székelyföld 20. századi történetének egy szerkesztett tanulmánykötetben való feldolgozása és megjelenítése. A munka 2016 tavaszán lát napvilágot.

Magyarok Romániában 1989-2014. A Károli Gáspár Egyetemen és a kolozsvári Kisebbségkutató Intézettel közösen készülő tanulmánykötet az utóbbi 25 év romániai magyar kisebbségi közösséget érintő változásait foglalja össze a meglévő kutatások alapján.

A kisebbségi civil-nonprofit szervezetek működési sajátosságai című kutatás a nemzetiségi nonprofit szervezeteket vizsgálja összehasonlító keretek között Szlovákiában, Romániában és Magyarországon. Az év során folytatódott a kijelölt helyszíneken működő kisebbségi civil szervezetek képviselőivel készült csoportos és egyéni interjúk, és az eredmények bemutatására több nemzetközi konferencián is sor került.

A Vajdasági magyar életinterjúk sorozatban elkészült a második kötet kézírata a vajdasági magyar közélet 13 személyiségét bemutató tanulmányokkal és interjúkkal. *A vajdasági magyarság történeti kronológiája és dokumentumai 1944-től* kronológia-sorozatban pedig véglegesedett a negyedik kötet (Magyarok a Vajdaságban 1965-69) kézírata.

Kassa reintegrációja Magyarországra 1938 és 1944 között. A kutatás az egykor többnemzetiségű város Magyarországra való reintegrációjának folyamatát vizsgálja szlovákiai és magyarországi levéltári anyagok segítségével, módszertanilag pedig a mikro- és helytörténet alkalmazásával. Elsősorban arra keresi a választ, hogy hogyan zajlott le, milyen konfliktusokkal járt a helyi (nemcsak magyar) elit Magyarországra való reintegrációja. Másodsorban pedig arra, hogy a magyar nemzetépítő politika miként próbálta Kassát néhány év alatt újra magyar várossá tenni.

A határon túli német kisebbségek helye a magyar kormányzatok és a magyar kisebbségek politikai törekvéseiben (1920-1944) című projekt keretében az év folyamán a már meglévő németországi levéltári források feldolgozása, valamint újabbak feltárása folytatódott a Magyar Nemzeti Levéltárban, valamint a Német Külügyminisztérium Levéltárában.

Kisebbségi jog, etnopolitika

MIME - Mobility and Inclusion in a Multilingual Europe című EU FP7-es kutatás első szakaszában a nyelvi jogok elméleti kérdései, a kisebbségi nyelvek és a migránsok nyelveinek éles jogi elkülönítése a nemzetközi jogban szerepelt a középpontban. Emellett a kutatás részeként a kisebbségi nyelvek gyakorlati használatának, a helyi többnyelvűségnek a vizsgálata folyt Vajdaság és Koszovó példáján keresztül.

A kisebbségek közéleti részvételi joga Európában című OTKA kutatási program keretében a boszniai, a szerbiai és a koszovói kisebbségek változatos érdekképviseleti és jogérvényesülési gyakorlatainak a feltérképezése zajlott. Az év során a három országban folyt interjúzással egybekötött terepmunka, és megkezdődtek az eredményeket összegző, angol nyelvű tanulmánykötet szerkesztési munkálatai.

A személyi elvű autonómiák belső dinamikája Közép- és Délkelet-Európában: öt ország összehasonlító elemzése. Az OTKA által támogatott, 2015-2018 közötti posztdoktori kutatás célja, hogy összehasonlító módon elemezze a személyi elvű kisebbségi autonómiák szerves részét képező választások főbb jellemzőit öt térségbeli országban (Magyarország, Észtország, Szlovénia, Horvátország, Szerbia), ezen túlmenően hozzá kíván járulni a kisebbségi választások szerepének és funkcióinak, valamint annak jobb megértéséhez, hogy a választási szakirodalom főbb megállapításai miként alkalmazhatók e speciális kontextusban.

A közép-európai kisebbségek jogi helyzetének összehasonlító vizsgálata. Az év során az Országgyűlési Könyvtárral való együttműködés eredményeként a meglévő adatállomány jelentősen kibővült. Külső kutatók bevonásával elkészült a 2015-ig, a kisebbségeket érintő jogszabályok magyarországi, ausztriai, szlovákiai, szlovéniai, szerbiai és ukrainai adatbázisa, amelyek mellett a vonatkozó romániai jogszabályok 2011-ig, a horvátországi joganyag pedig 2012-ig került szisztematikus kigyűjtésére. Folyamatban van az elkészült adatbázisok online megjelenítése.

A kisebbségi nyelvi jogok a többnyelvű európai integrációban című, a Bolyai ösztöndíj által támogatott kutatás első évében a szakirodalmi feltárás, valamint a többnyelvűség jogi kérdéseinek és az EU nyelvpolitikai fejleményeinek a vizsgálata történt meg.

Roma tárgyú kutatások

Roma közösségek kutatása modern módszertani alapokon a 21. században. Az MTA TK 2015-2017 között zajló Inkubátor kutatási programjának célja egy olyan, a meglévő társadalomkutatási előzményekre építő, ugyanakkor korszerű, kvalitatív és kvantitatív eszközöket felvonultató új módszertan kialakítása és tesztelése, amely lehetővé teszi empirikus adatfelvételen alapuló, reprezentatív romakutatások kivitelezését.

Lokális elszigeteltségben, avagy a helyi programok miért nem válnak országos mintává? A Jezsuita Roma Szakkollégiummal közös kutatási és oktatási program célja annak feltérképezése interjúk segítségével, hogy milyen okok tették lehetővé a vizsgált helyi programok sikerességét vagy kudarcát és hogy a jól működő programok miért nem váltak országosan követendő mintává a roma integráció terén.

Az Etnopolitikai mobilizáció és roma pártok Magyarországon és Kelet-Közép-Európában című, a Bolyai ösztöndíj által támogatott kutatás célja rendszerváltás után bejegyzett roma politikai pártok főbb jellemzőinek vizsgálata volt, összehasonlító kitekintéssel a többi érintett kelet-közép- és délkelet-európai ország hasonló politikai formációira, így elhelyezve őket a posztkommunista pártrendszerek szélesebb palettáján. Az év során a külföldi szakértői interjúk mellett félig strukturált interjúk készültek a magyarországi roma pártok főbb vezetőinek többségével.

A magyarországi romák médiareprezentációja (2005-2015) című doktori kutatásban, a Magyarországi Cigány Párt médiareprezentációjának, valamint a romák önreprezentációjának az elemzése folyt.

Judaisztikai tárgyú kutatások

A Zsidó oktatás és gyermekintézmények Magyarországon, 1945–1956 című, a Bolyai ösztöndíj által támogatott kutatásban folytatódott a forrásfeltárás több országos és megyei levéltári gyűjteményben.

Magyarországi zsidó temetők dokumentálása. Az év során elkészült a pilisvörösvári zsidó temetőt bemutató kötet kézírata, valamint egy szakértői vélemény a hazai zsidó temetőkről.

Values and Memories. Multiethnicity in the European Past (8th-20th c.) című, a Wroclawi Egyetem által koordinált nemzetközi összehasonlító kutatás keretében elkészült a vonatkozó magyar esettanulmány.

A jiddis kultúra története Magyarországon című kutatás célja a jiddis nyelv mindennapos használatának jellegét feltárni művelődéstörténeti és történeti szociolingvisztikai szempontból a legkorábbi magyarországi szöveges emlékektől (15. század), eljutva egészen a mai magyarban fellelhető jiddis eredetű elemekig. A jiddissel foglalkozó, Magyarországon megjelent, és magyar szerzők által írt tudományos művek összegyűjtése mellett az év során az eredmények két konferencián lettek bemutatva. A kutatás egy további része a jiddis források alapján a trianoni döntést követően az erdélyi és a kárpátaljai helyi zsidó történelmet, identitásukat, és kulturális életet vizsgálja. 2015-ben a projekt ezen része elsősorban a sajtóra és a színházi életre koncentrált.

Héber kéziratredékek magyarországi közgyűjteményekben. Az év során lezárult OTKA kutatás során feltárt, mintegy 200 töredék teljes dokumentációja rövidesen hozzáférhetővé válik a hasonló, összeurópai kutatási projekt weboldalán.

A magyarországi neológ zsidóság ideológia- és tudománytörténete. Az év során folytatódott a két monográfia anyagának összegyűjtése és megírása.

A Magyar-Zsidó Szemle korai évfolyamai. Az Országos Rabbiképző – Zsidó Egyetemen együttműködésben a projekt célja a magyarországi neológia vezető tudományos-közéleti fórumának tudománytörténeti feldolgozása volt.

Magyarországi nemzetiségekkel kapcsolatos kutatások

A Németek Magyarországon 1950-1990 című, az OTKA által támogatott kutatás célja a magyarországi németiség korszakbeli történetének monografikus feldolgozása, vizsgálva a nemzetiség társadalmi integrációját a hivatalos nemzetiségpolitika, valamint a magyar-német,

mindenekelőtt az NDK-val fenntartott kapcsolatok összefüggésrendszerében. Az év folyamán folytatódott a levéltári forrásfeltárás, valamint a nemzetiségi oktatás és oktatásirányítás 1950 és 1970 közötti történetének elemzése.

A „die helfte hier und die helfte zu hause” A magyarországi németek története 1944-1953 című kutatás célja a Magyarországot a második világháború után érintő migrációs folyamatok körülményeinek, politikai, gazdasági, társadalmi összefüggéseinek feltárása, és az eredmények magyar és német nyelvű dokumentumkötetben való közzététele. A projekt közösen zajlik baden-würtembergi-magyar államközi közös támogatással az Institut für donauschwäbische Geschichte und Landeskunde-vel.

Jugoszláviai svábok Magyarországon 1944-1950. A projekt egyik törekvése a második világháború végén Bácskából Magyarországra menekülő németekkel szemben alkalmazott magyar állami politika feltárása, másrészt pedig két menekült német nő naplójának elemzése és az év során az egyéni életutak feltárása révén az egyéni sorsok közönség elé tárásával a nagypolitika hétköznapiakra gyakorolt hatásának bemutatása.

A magyarországi német szervezetek helyi és regionális szintű aktivitása 1924 és 1945 között. Az OTKA által támogatott projekt első évében a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltárában, a berlini Német Külügyminisztérium Levéltárában, valamint hét megyei levéltárban zajlott a releváns dokumentumok feltárása az ütemezésnek megfelelően.

A bevándorlás kérdésének helye a magyarországi német szervezetek emlékezetpolitikai törekvéseiben (1920-1945). A projekt első éve a primer, illetve szekunder források feltárásával zajlott a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltárában és az Országos Széchényi Könyvtárban főként korabeli monográfiák és tanulmányok, helytörténeti kiadványok, német nyelvű napi- és hetilapok cikkeinek, kalendáriumok, és tankönyvek vizsgálatával.

Az Identitás, migráció, modernizáció című kutatás azt vizsgálja, hogy a nemzeti-etnikai identitás hogyan illeszkedik a társadalmi szerkezetet meghatározó – demográfiai, gazdasági, politikai, kulturális – tényezőcsoportok közé, és milyen kölcsönös összefüggésben áll velük a modernizációs folyamatokban. Az év során befejeződött a magyarországi nemzetiségek 2001 és 2011 közötti létszámváltozása forrásainak vizsgálata.

b. Tudomány és társadalom

Az intézet számára stratégiai kérdésnek számít, hogy a kutatók által felhalmozott és publikált ismeretek, adatok az érdeklődők számára is elérhetővé váljanak. Az elmúlt évben közel 40 nyilvános szakmai rendezvény került megrendezésre: konferenciák, műhelyszemináriumok, kéziratviták és szakmai beszélgetések. A migráció kérdése köré szerveződött az intézet éves konferenciája 2015. november 16-17-én a Magyar Tudomány Ünnepe rendezvénysorozat keretében, Globális migrációs folyamatok és Magyarország - Kihívások és válaszok címmel, illetve a Kutatók Éjszakáján rendezett szakmai beszélgetés. Az eseményekről, illetve más, kisebbségkutatással kapcsolatos hírekről, szakmai publikációkról az intézet honlapja, Facebook profilja, Youtube csatornája folyamatosan tájékoztatta az érdeklődőket. A kutatómunkát hivatott elősegíteni a Digitális Olvasószoba a növekvő számú digitalizált kiadvánnyal és adatbázissal.

Intézeti konferencia

Globális migrációs folyamatok és Magyarország - Kihívások és válaszok. 2015. november 16-17.

Műhelyszemináriumok, könyvbemutatók, egyéb rendezvények 2015

- „The Annoying Difference after 9/11. Neo-racism and neo-nationalism on the rise” c. előadás, 2015. január 15.
- Romák a tudományos életben. Konferencia, a Kritikai Roma Tanulmányok Kutatócsoport nyitórendezvénye, 2015. február 3.
- „Az első Csehszlovák Köztársaság telepítéspolitikája Kárpátalján” c. kézirat vitája a Lehoczky Tivadar Intézettel közösen, 2015. február 4.
- „Kamatosok, Strigovicak es Szemesek” és „A pénz zsonglőrjei” c. előadások a Társadalmi konfliktusokra adott identitáspolitikai válaszok Inkubátor-program keretében, 2015. február 24.
- A roma kutatások új megközelítései, avagy kritikai roma kutatások. Műhelyszeminárium, 2015. március 3.
- Szolidaritás és szerkezetváltás: az informális intézmények szerepe a roma gyerekek oktatásában. Konferencia az European Academic Network on Romani Studies-szal közösen, 2015. március 24.
- Yol/The Road c. film vetítése és beszélgetés, 2015. március 26.
- Új utak vagy régi megoldások? A társadalmi változások hatásai a roma közösségekre a rendszerváltozás után. Műhelyszeminárium, 2015. március 31.
- A szendrőládi példa – Káló Károly és Káló Norbert. Kerekasztal-beszélgetés a Jezsuita Roma Szakkollégiummal közösen, 2015. április 2.
- A bátonyterenyei modell – Berki Judit. Kerekasztal-beszélgetés a Jezsuita Roma Szakkollégiummal közösen, 2015. április 16.
- Roma fiatalok identitáskonstrukciói és a reziliens iskolák a rendszerváltozás után. Műhelyszeminárium, 2015. április 21.
- Cultural Experiences and Cooperation between Hungary and Korea. Konferencia a Koreai Kulturális Központtal közösen, 2015. április 23.
- A bódvalenkei freskófalú – Pásztor Eszter. Kerekasztal-beszélgetés a Jezsuita Roma Szakkollégiummal közösen, 2015. április 23.
- Politikusként az integrációért – Lakatos Béla. Kerekasztal-beszélgetés a Jezsuita Roma Szakkollégiummal közösen, 2015. április 30.
- Aki „örömhírt visz a szegényeknek” – Lankó József. Kerekasztal-beszélgetés a Jezsuita Roma Szakkollégiummal közösen, 2015. május 7.
- Az „Alternatívák könyve III. Összmagyar alternatíva” c. kötet bemutatója, 2015. május 14.
- A romakutatás és a roma valóság. Műhelyszeminárium, 2015. május 19.
- Héber kézirat töredékek és a középkori regionális könyvkultúra. Kutatási beszámoló, 2015. május 21.
- Ukrajna: háború és béke között. Műhelyszeminárium, 2015. június 2.
- Gyűlölet-bűncselekmények. Kisebbség- vagy identitásvédelem? Műhelyszeminárium, 2015. június 4.
- Ukrajnai válság: másfél év mérlege. Műhelyszeminárium, 2015. június 18.
- A „Managing Diversity through Non-Territorial Autonomy - Assessing Advantages, Deficiencies, and Risks” c. kötet bemutatója a Nemzeti Közszolgálati Egyetemen és a Tom Lantos Intézettel közösen, 2015. július 28.
- Faced with multiple „values” - from the perspective of the Roma LGBTQI community. Műhelyszeminárium, 2015. szeptember 8.
- Eladósodottság és adósságrendezés. A mélyszegénységben élők gazdasági stratégiái és lehetőségei. Műhelyszeminárium a Katalizátor Hálózattal és a Badúr Alapítvánnyal közösen, 2015. szeptember 22.

- Az „alkotásközpontú” modell – Bódis Kriszta. Kerekasztal-beszélgetés a Jezsuita Roma Szakkollégiummal közösen, 2015. szeptember 24.
- Útkeresés: menekültek, menedékkérők, migránsok c. kerekasztal-vita a Kutatók Éjszakáján, 2015. szeptember 25.
- „Az észak-erdélyi katonai közigazgatás 1940 őszen” c. kézirat vitája, 2015. szeptember 29.
- A „nyomor széle” – L. Ritók Nóra. Kerekasztal-beszélgetés a Jezsuita Roma Szakkollégiummal közösen, 2015. október 8.
- A besenicei modell – Ignác József. Kerekasztal-beszélgetés a Jezsuita Roma Szakkollégiummal közösen, 2015. október 15.
- Társadalmi vállalkozások falun: hogy fejleszthetik a külvilággal való kapcsolatokat? Műhelyszeminárium a Katalizátor Hálózattal és a Badúr Alapítvánnyal közösen, 2015. október 19.
- Tudásközponti funkciók bővítése a hálózatépítés és a tudástranszfer-szolgáltatások területén. Kutatási beszámoló, 2015. október 22.
- A hodászi-modell. Kerekasztal-beszélgetés a Jezsuita Roma Szakkollégiummal közösen, 2015. november 8.
- A kisebbségi tudományosság akadémiai menedzsmentje a Kárpát-medencében, különös tekintettel az MTA Magyar Tudományosság Külföldön Elnöki Bizottság tevékenységére. Konferencia, 2015. november 25.
- A sajkó-kazai-modell – Orsós János és Derdák Tibor. Kerekasztal-beszélgetés a Jezsuita Roma Szakkollégiummal közösen, 2015. december 3.
- „A látható idegen. A magyarországi romák médiareprezentációja (2005-2015)” c. kézirat vitája, 2015. december 8.
- „A romák sorsa a holokauszt idején Magyarországon II.” c. kötet bemutatója, 2015. december 8.
- Térbeliség és közoktatás. Műhelyszeminárium a Katalizátor Hálózattal és a Badúr Alapítvánnyal közösen, 2015. december 14.

Médiamegjelenés

Az intézet munkatársai 2015-ban is jelen voltak a nyomtatott és elektronikus sajtóban az intézet profiljába vágó kisebbségi témák kapcsán. Az intézeti eseményekről, konferenciákról olykor a sajtó is beszámolt. Kiemelendő a migrációs és az ukrainai válsággal kapcsolatos folyamatos médiajelenlét. A szociális médiában az év végére a követők száma meghaladta az 1200-at, illetve a Youtube csatorna is növekvő látogatottsággal bír.

Egyéb tevékenységek

Az intézet szakmai gyakorlati program keretében rendszeresen fogad magyarországi és külföldi hallgatókat, amelynek eredményeként szervezett formában, egyes felsőoktatási intézmények hallgatói, valamint különféle ösztöndíjasok (Erasmus) növekvő számban kapcsolódnak az intézethez. Az intézet munkatársai nagyszámú tudományos, részben tudományos ismeretterjesztő és szakkollégiumi előadást tartottak Magyarországon és külföldön.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi K+F kapcsolatai 2015-ben

Az intézet az akadémiai intézetek közül elsősorban a Társadalomtudományi Kutatóközpont többi intézetével, a Politikatudományi, a Jogtudományi, és a Szociológiai Kutatóintézettel, a Bölcsészettudományi Kutatóközponton belül a Történettudományi Kutatóintézettel folytat

közös kutatómunkát. A hazai egyetemi kutatóhelyek közül a Miskolci Egyetem Kulturális és Vizuális Antropológiai Intézetével, illetve Szociológiai Intézetével, a Nemzeti Közszerológiai Egyetemmel működött együtt.

2015-ben az intézet tíz munkatársa volt valamely doktori iskola törzstagja, oktatója vagy tartott PhD kurzusokat. 15 munkatárs különböző egyetemeken 46 elméleti és 35 gyakorlati kurzust tartott, 14 BA, 15 MA hallgató diplomamunkáját segítette, és 18 PhD hallgató disszertációjának készítését irányította.

Az év folyamán 17 egyetemi hallgató töltötte pályázat útján a szakmai gyakorlatát az intézetben, főként magyarországi és romániai (kolozsvári BBTE, EMTE-Sapientia) egyetemekről.

Az egyéb hazai műhelyek közül különböző projektek keretében együttműködés alakult ki a Külügyi és Közgazdasági Intézettel, a Nemzetpolitikai Kutatóintézettel, a Tom Lantos Intézettel, a Balassi Bálint Intézet Márton Áron Szakkollégiumával, a Jezsuita Roma Szakkollégiummal, valamint a Katalizátor Hálózattal.

Az év folyamán négy számmal jelent meg a *Regio – Kisebbség Kultúra Társadalom Politika* c. intézeti e-folyóirat, valamint intézeti közreműködéssel folyik a kutatóközpont nemzetközi társadalomtudományi folyóiratának, az *Intersections – East European Journal of Society and Politics* szerkesztése is. A munkatársak emellett több hazai és külföldi szakmai folyóirat – a *Pro Minoritate*, a *Kisebbségkutatás*, a *Magyar Kisebbség*, a *Modern Magyarország*, az *Educatio*, a *Fórum Társadalomtudományi Szemle*, *Pro Futuro*, *Kulturális Szemle*, *Társadalmi Együttélés* – szerkesztésében is részt vettek, valamint több rangos nemzetközi folyóirat számára készítettek véleményeket, illetve folytattak egyéb szakértői tevékenységeket.

A nemzetközi együttműködések terén kiemelendő a beregszászi Lehoczky Tivadar Intézettel, a Romani Studies nemzetközi szakértői hálózattal, valamint a flensburgi székhelyű European Centre for Minority Issues (ECMI) kutatóintézettel folytatott együttműködés, amelynek keretében egy tanulmánykötet kiadása és az ECMI keleti partnerségi programjában ukrainai előadások tartása valósult meg. Több munkatárs részt vett nemzetközi konferenciákon, workshopokon, nemzetközi szakmai szervezetek (Association for Studies of Nationalities, Association for Israel Studies, European Association of Jewish Studies, European Association of Social Anthropologists, European Consortium for Political Research, International Sociological Association) rendezvényein, illetve tagjai is azoknak. Az év során több munkatárs is folytatott vendégkutatói, és -oktatói tevékenységet a Bristoli Egyetem Szociológiai Tanszékén, a Román Tudományos Akadémián, illetve az Egyesült Államokbeli Brandeis Egyetemen és Yeshiva Egyetemen.

IV. A 2015-ben elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

Az intézet munkatársai a tárgyévben sikeresen pályáztak az OTKA-nál: egy nagyobb kutatási (K) pályázat a magyarországi németység 1950 és 1990 közötti történetét dolgozza fel, míg egy posztdoktori projekt (PD) a választásoknak a személyi elvű kisebbségi autonómiák esetében betöltött funkcióit vizsgálja. Az NKA a *Regio* folyóirat és a vajdasági kisebbségtörténeti kutatások kiadását támogatta. Egy munkatárs elnyerte az NKA alkotói támogatását és a Szlovákiai Állami Ösztöndíjat. Az Országgyűlés Hivatalának megbízásából nemzetpolitikai adatbázisok kialakítása történt a népszámlálások nemzetiségi adatairól, a kisebbségi jogokról és a nemzetiségi önkormányzatokról. A Szolnoki Főiskola konzorciumi partnereként pedig

egy sikeres TÁMOP pályázat megvalósítására került sor „Tudásközponti funkciók bővítése a hálózatépítés és a tudástranszfer-szolgáltatások területén” címmel.

V. A 2015-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Bányai Viktória: Ungarisch. In: Dan Diner (szerk.): Enzyklopädie jüdischer Geschichte und Kultur: Band 6: Te-Z. 588 p. Stuttgart: J. B. Metzler, 2015. pp. 219-223. 6. (ISBN: 978-3-476-02506-7) <http://real.mtak.hu/32927/>
2. Bárdi Nándor, Filep Tamás Gusztáv, Lőrincz József (szerk.): Népszolgálat: A közösségi elkötelezettség alakváltozatai a magyar kisebbségek történetében. Pozsony: Kalligram, 2015. 336 p. (Regio könyvek) (ISBN:978-80-8101-891-6) <http://real.mtak.hu/17411/>
3. Fedinec Csilla (szerk.): Terek, intézmények, átmenetek. Budapest: Balassi Intézet Márton Áron Szakkollégium, 2015. 530 p. (Határhelyzetek; VIII.) (ISBN:978-615-5389-55-9) <http://real.mtak.hu/31141/>
4. Fedinec Csilla: "A magyar szent koronához visszatért Kárpátalja" 1938-1944. Budapest: Jaffa Kiadó, 2015. 240 p. (ISBN:978-615-5492-90-7) <http://real.mtak.hu/31142/>
5. Feischmidt Margit, Peter Hervik: Mainstreaming the Extreme: Intersecting Challenges from the Far Right in Europe. INTERSECTIONS. EAST EUROPEAN JOURNAL OF SOCIETY AND POLITICS 1:(1) pp. 4-17. (2015) <http://real.mtak.hu/32696/>
6. Kállai Ernő (szerk.): Cigányok/romák a „hosszú 20. század” magyar társadalmában. Szöveggyűjtemény. Eger: Eszterházy Károly Főiskola Tanárképzési és Tudástechnológiai Kar, 2015. 375 p. (ISBN:978-615-5297-23-6) <http://real.mtak.hu/16734/>
7. Kállai Ernő: Önkormányzatok, kisebbségi önkormányzatok és autonómia. Eger: Eszterházy Károly Főiskola, 2015. 136 p. (ISBN:978-615-5509-37-7) <http://real.mtak.hu/29671/>
8. Kovács Nóra: Cultures unfolding: experiences of Chinese-Hungarian mixed couples in Hungary. Current Issues in Personality Psychology 3:(4) pp. 254-264. (2015) <http://real.mtak.hu/32980/>
9. Ines Keygnaert, Sonia F Dias, Olivier Degomme, Walter Déville, Patricia Kennedy, András Kovács et al.: Sexual and gender-based violence in the European asylum and reception sector: a perpetuum mobile? EUROPEAN JOURNAL OF PUBLIC HEALTH 25:(1) pp. 90-96. (2015) <http://real.mtak.hu/33093/>
10. Papp Z Attila: Educational Policy Concepts in the Carpathian Basin. In: Némethy Kesserű Judith (szerk.): 21st Century Hungarian Language Survival in Transylvania. California: Helena History Press, 2015. pp. 105-138. <http://real.mtak.hu/33092/>
11. Ágnes Tóth: Struktur und Tätigkeit der Leitung des Minderheitenunterrichts in Ungarn in der ersten Hälfte der 1950er Jahre. JAHRBUCH FÜR DEUTSCHE UND OSTEUROPÄISCHE VOLKSKUNDE 56: pp. 157-172. (2015) <http://real.mtak.hu/32697/>
12. Tove Malloy, Alexander Osipov, Balázs Vizi (szerk.): Managing Diversity through Non-Territorial Autonomy: Assessing Advantages, Deficiencies and Risks. Oxford: Oxford University Press, 2015. 312 p. (ISBN:978-0-19-873845-9) <http://real.mtak.hu/31990/>